Externe bijdrage

Ervaringen met diversiteit en kwetsbaarheid in de hulpverlening aan Latijns-Amerikaanse sekswerkers

Alias, Boysproject, Espace P...[202] en Violett

Deze tekst is een gezamenlijke bijdrage van Alias, Boysproject, Espace P en Violett. Alias, Espace P en Violett zijn medisch-sociale centra voor sekswerkers die (werkgerelateerde) medische zorg en sociale hulpverlening aan sekswerkers bieden. Onze werking wordt gesubsidieerd door de federale overheid, de gemeenschappen en meerdere lokale besturen. Violett doet dat in Vlaanderen en in Brussel, Espace P in Brussel en in Wallonië. Alias werkt in Brussel en richt zich specifiek op mannen die seks hebben met mannen en trans personen in het kader van sekswerk. Boysproject ten slotte is een deelwerking van CAW Antwerpen die sociale hulpverlening aanbiedt voor mannen en trans personen in het kader van sekswerk en deze doelgroep toeleidt naar het medische aanbod van Violett. Onze organisaties werken alleen met meerderjarige sekswerkers.

Dankzij onze ervaring in het veld zijn onze organisaties essentiële actoren geworden op het gebied van sekswerk. Organisaties binnen de sociale sector en in de gezondheidssector op lokaal, regionaal, nationaal en Europees niveau doen een beroep op onze expertise. We worden erkend en geraadpleegd door de politiek en pleiten voor meer rechten voor sekswerkers.

Sekswerk gekaderd

Wanneer er over sekswerk wordt gepraat of geschreven, dan zien wij vaak stereotypen doorschemeren. Daarom willen we bij aanvang van deze bijdrage sekswerk kaderen. Wij definiëren sekswerk als de uitwisseling van seksuele diensten in ruil voor geld of goederen. Het gaat dus niet alleen om het verlenen van fysieke seksuele diensten voor geld, maar ook bijvoorbeeld om erotische massages, online sekswerk of het verlenen van seksuele diensten in ruil voor onderdak. Dit betekent dat wij ook mensen ontmoeten die zichzelf niet als sekswerker identificeren of die hun diensten niet als sekswerk definiëren, maar niettemin binnen onze organisaties kunnen worden geholpen en ondersteund.

Mensen kiezen meestal voor sekswerk om economische redenen. Net zoals bij andere jobs zoeken ze een manier om geld te verdienen om in hun levensonderhoud te voorzien of een comfortabeler leven uit te bouwen voor zichzelf of hun naasten. Daarnaast biedt sekswerk een zekere flexibiliteit en autonomie.

Om een zo groot mogelijk deel van de sekswerkers te bereiken, werken we laagdrempelig, onvoorwaardelijk, gratis en anoniem. Sekswerkers zijn bij ons gekend onder hun werknaam, de naam die ze gebruiken voor hun klanten tijdens het sekswerk. We houden geen intakegesprek, maar een kennismakingsgesprek (in onze kantoren, op straat, op hun werkplek, online of telefonisch), waarbij we de sekswerkers uitleggen hoe onze organisaties hen kunnen ondersteunen. Daarbij wordt er niet altijd gevraagd naar hun verblijfsstatuut, gezinssituatie of de reden waarom ze aan sekswerk doen. Uiteraard komen deze onderwerpen wel vaak aan bod tijdens latere ontmoetingen of in een begeleiding met betrekking tot een specifieke hulpvraag.

Onze organisaties bieden zowel medische als sociale hulp aan sekswerkers. Bij onze medische teams kunnen sekswerkers terecht voor werkgerelateerde vragen over seksuele gezondheid: informatie over *safe sex*, vragen met betrekking tot anticonceptie, frequente screening op seksueel overdraagbare infecties en indien nodig een behandeling of doorverwijzing, zwangerschapstesten, ... Deze consultaties vinden plaats binnen onze organisatie, maar we gaan net zo goed op werkplekbezoek in onder meer privéhuizen, bars of salons voor erotische massages of we gaan op huisbezoek bij sekswerkers die hun klanten thuis ontvangen.

202 "Espace P..." is de officiële naam van de organisatie maar voor de leesbaarheid van de tekst wordt verder de naam "Espace P" gebruikt.

Onze sociale hulpverlening gaat verder dan werkgerelateerde vragen. Uiteraard gaan de gesprekken vaak over sekswerk. Door het stigma dat daarmee verbonden is, vormen wij vaak de enige plek waar ze over hun werk en hun ervaringen – positief of negatief – kunnen praten. Maar onze sociale hulpverlening is generalistisch en een aanspreekpunt voor vragen in veel verschillende levensdomeinen. Dat kan bijvoorbeeld gaan over hulp bij administratie, financiële problemen, vragen met betrekking tot de kinderen zoals een inschrijving op school of in de kinderopvang, huisvesting, rechten in het kader van de sociale zekerheid, hun verblijfsrecht, heroriëntatie, ondersteuning na een confrontatie met geweld, … Wij bieden zelf hulp als dat binnen ons expertisedomein ligt en vormen een brug naar de reguliere hulpverlening of juridische diensten via doorverwijzing, bemiddeling of door samen met de cliënt naar de dienst in kwestie te gaan.

Violett, Espace P, Alias en Boysproject bereikten in 2023 samen ongeveer 4.000 sekswerkers[203]. Welk aandeel van de sekswerkers we daarmee bereiken valt moeilijk te zeggen. Sekswerkers zijn mobiel, werken op heel diverse, soms minder zichtbare plaatsen en combineren werk op verschillende locaties. Sekswerkers identificeren is niet altijd eenvoudig. De grijze zone waarin sekswerk zich bevond voor de decriminalisering in juni 2022 heeft daar zonder twijfel toe bijgedragen. Het stigma dat aan sekswerk kleeft zorgt er tot op vandaag voor dat lang niet alle sekswerkers zich als dusdanig kenbaar (willen) maken. Daardoor valt het aantal sekswerkers in België niet te kwantificeren.

De 4.000 sekswerkers die we bereikten vormen een bijzonder diverse groep. Sommigen zijn nieuw in de sector of kwamen in 2023 voor het eerst bij onze organisaties aankloppen, anderen kennen we al vele jaren. Wij ontmoetten sekswerkers uit alle sectoren (privéhuizen, bars, escort, erotische massagesalons, raamsekswerk, op straat, in parken, …), van alle leeftijden, mensen met of zonder migratieverhaal. Het gaat zowel om vrouwen, mannen als trans personen[204]. Sommige sekswerkers doen elke dag aan sekswerk, anderen veeleer sporadisch naast een eventuele andere job. Gezien de diversiteit van de groep, moeten we dus oppassen met algemene uitspraken over dé sekswerker.

Latijns-Amerikaanse sekswerkers in de gespecialiseerde hulpverlening

In het vervolg van deze bijdrage zullen we focussen op sekswerkers van Latijns-Amerikaanse origine. Ook dat betreft een groep met een grote diversiteit, waarover er geen algemene uitspraken kunnen worden gedaan.

We hebben de groep van Latijns-Amerikaanse sekswerkers die bij onze organisaties aankloppen in de voorbije jaren zien groeien. Dat we deze groep beter bereiken heeft verschillende redenen. Zo heeft de COVID-19-pandemie de groep voor sommige organisaties meer zichtbaar gemaakt en voor contacten gezorgd met sekswerkers die ons nog niet kenden: zij konden vaak niet terugkeren naar hun thuisland door de *lockdown* en kwamen bij ons aankloppen op zoek naar financiële hulp of lieten zich bij ons vaccineren tegen COVID-19. Daarnaast zijn we in de afgelopen jaren (nog) meer gaan inzetten op online *outreach*, waarbij we sekswerkers die adverteren op erotische websites actief informeren over het aanbod van onze organisaties. Zo bereiken we meer sekswerkers die op minder zichtbare plaatsen werken, bijvoorbeeld in de privé- en thuisontvangst of als escort. Dat zijn sectoren waarin ook vaak Latijns-Amerikaanse sekswerkers actief zijn. Tot slot merken wij dat mond-tot-mondreclame ertoe bijdraagt dat sekswerkers beter worden bereikt. De onderlinge verbondenheid tussen de Latijns-Amerikaanse sekswerkers is groot, waardoor ze vaker onze contactgegevens aan elkaar doorgeven.

Een groter aandeel Latijns-Amerikaanse sekswerkers binnen onze organisaties betekent dus niet noodzakelijk dat er ook meer sekswerkers van Latijns-Amerikaanse origine aan het werk zijn in België, wel dat we hen beter bereiken.

In 2023 had een op de drie sekswerkers die we ontmoetten een Latijns-Amerikaanse nationaliteit. De meest voorkomende nationaliteiten zijn Brazilië, Venezuela, Colombia, de Dominicaanse Republiek en Ecuador. Ook binnen de groep van Latijns-Amerikaanse sekswerkers zien we genderdiversiteit, en gaat het om zowel vrouwen, mannen als trans personen. Zij bevinden zich in verschillende verblijfssituaties: met wettig verblijf in België of een ander EU-land of zonder wettig verblijf.

---

203 Dit cijfer is gebaseerd op het aantal sekswerkers dat we bereiken met onze medische en sociale hulpverlening. Sommige sekswerkers worden gezien door zowel onze medische als sociale hulpverlening en sommigen zijn gekend bij verschillende van onze organisaties.

204 Onder trans personen verstaan we iedereen die zich anders identificeert dan het bij de geboorte toegewezen geslacht, ongeacht hun (eventuele) fysieke transitieproces. Het gaat dus onder meer om personen die zich als transgender, transseksueel, travestie of non-binair identificeren.

Latijns-Amerikaanse sekswerkers zijn in verschillende sectoren van het sekswerk actief en combineren vaak werk in verschillende sectoren. Uit de cijfers van Violett[205] blijkt dat in Vlaanderen de meesten in de thuis- of privéontvangst werken (42%) en dus thuis, of in een appartement dat ze uitsluitend met dat doel huren, hun klanten ontvangen. 23% werkt in een privéhuis, waar meerdere sekswerkers op hetzelfde moment aan het werk zijn. De derde meest populaire sector is die van de escort, waarin 15% van de Latijns-Amerikaanse sekswerkers aan de slag is. 11% werkt als raamsekswerker. De anderen werken in bars, erotische massagesalons of op openbare plaatsen (op straat of vanuit niet-erotische cafés). Ook in Brussel en in Wallonië zijn Latijns-Amerikaanse sekswerkers voornamelijk actief in de privéontvangst. Ongeveer 80% van de Latijns-Amerikaanse sekswerkers die Espace P ontmoet werkt via AirBnB's, aparthotels of in private woningen. Ze veranderen regelmatig van werkplek en van stad en vinden hun klanten door advertenties op seksadvertentiewebsites en via WhatsAppgroepen.

Zoals hierboven al vermeld werd, bevragen we onze cliënten niet altijd over hun migratieroute of over de reden waarom ze naar België of Europa zijn gekomen. Toch horen we van Latijns-Amerikaanse sekswerkers dat ze meestal om economische redenen naar Europa reisden. Voor trans personen en mannen die seks hebben met mannen is discriminatie of geweld vaak een van de voornaamste redenen om hun thuisland te verlaten.

Ook voor Latijns-Amerikaanse sekswerkers geldt dat ze doorgaans om financiële redenen aan sekswerk doen. Trans personen kiezen soms voor sekswerk om de financiële middelen bijeen te sparen om een transitie te kunnen betalen.

Een aanzienlijk deel van de Latijns-Amerikaanse sekswerkers bevindt zich op het kruispunt van meerdere kwetsbaarheden: ze zijn sekswerker, hebben een migratieachtergrond, bevinden zich in een precaire verblijfssituatie, spreken de taal niet en/of zijn LGBTI. De combinatie van deze factoren maakt hen kwetsbaar voor discriminatie, waardoor ze vervolgens een verhoogd risico lopen op uitbuiting. Het maakt ook dat zij moeilijk toegang hebben tot medische zorg, omdat ze geen ziekteverzekering hebben. Financiële druk maakt het moeilijker voor sekswerkers om hun grenzen ten opzichte van klanten goed te bewaken. Ze verrichten soms seksuele diensten die ze liever niet zouden verrichten, zoals onbeschermde seksuele contacten, om meer klanten en dus meer inkomsten te hebben.

Diezelfde kwetsbaarheden kunnen eveneens een drempel vormen om zich tot overheidsinstanties of tot de politie te wenden als zij het slachtoffer worden van discriminatie of andere strafbare feiten. Specifiek voor mannen die seks hebben met mannen geldt dat zij in de meer verborgen sectoren van het sekswerk aan de slag zijn en een bijkomend stigma voelen over hun homoseksuele contacten. Daarnaast wantrouwen veel sekswerkers de politie of andere overheidsdiensten door slechte ervaringen in hun thuisland, in België of in andere landen. Dat alles maakt dat de kwetsbaarheid van de Latijns-Amerikaanse sekswerkers niet kan worden afgemeten aan het aantal aangiftes of veroordelingen omdat er een aanzienlijk *dark number* is.

Zoals hierboven al toegelicht werd, werkt een groot deel van de Latijns-Amerikaanse sekswerkers in de privé- en thuisontvangst of als escort. Ze huren daarvoor vaak, en steeds vaker, een AirBnB, een hotelkamer of andere toeristische logies. De huurprijzen zijn hoog en dat wordt door bestuurlijke en gerechtelijke overheden vaak gezien als een vorm van uitbuiting.

Wij merken evenwel dat sekswerkers er meestal dezelfde prijs betalen als toeristen die bijvoorbeeld tijdens een citytrip het appartement of de kamer voor een week huren. Dat sekswerkers deze duurdere appartementen huren hoeft dan ook niet noodzakelijk te wijzen op misbruik. Uiteraard kan er wel sprake zijn van uitbuiting wanneer het aanbod van dergelijke dure woningen specifiek gericht is op sekswerkers in precaire situaties.

Sekswerkers, en zeker sekswerkers in een precaire verblijfssituatie, hebben vaak weinig tot geen toegang tot de reguliere woningmarkt, waardoor ze noodgedwongen in AirBnB's of soortgelijke accommodaties terechtkomen. Het gebrek aan alternatieven, het tekort aan betaalbare, kwaliteitsvolle woningen en de discriminatie op de woningmarkt maken sekswerkers kwetsbaar voor misbruik of situaties van uitbuiting.

Uitbuiting en mensenhandel

Er is heel wat onderlinge hulp tussen sekswerkers. Ook bij de Latijns-Amerikaanse sekswerkers zien we dat diegenen die meer ervaren zijn of al langer in een bepaald land of in een bepaalde stad werken nieuwe sekswerkers wegwijs maken. Ze tonen hun mogelijke werkplekken, helpen hen om een vitrine te huren of een advertentie online te plaatsen. Sekswerkers die nieuw zijn op een bepaalde plaats vinden regelmatig een eerste onderdak bij hun meer ervaren collega's.

205 Gebaseerd op gegevens van Violett voor 2023.

Hun precaire (verblijfs)situatie maakt het voor mensen uit Latijns-Amerika vaak onmogelijk om officieel te werken, wat hun opties om geld te verdienen beperkt. Sekswerk is dan een van de weinige opties. Dat maakt hen kwetsbaar voor misbruik. Hoewel de onderlinge hulp meestal goed loopt, zien we af en toe dat het evenwicht zoekraakt en de meer ervaren sekswerker ofwel een steeds hogere financiële bijdrage vraagt (bijvoorbeeld voor onderdak of een percentage van de inkomsten uit sekswerk) ofwel de andere persoon in het sekswerk houdt om er zo zelf financieel beter van te worden.

Sekswerkers zien deze situaties zelf evenwel niet altijd als misbruik of uitbuiting. Als zij aan uitbuiting of mensenhandel denken, dan hebben zij een stereotiep beeld voor ogen, waarbij iemand met geweld in sekswerk wordt gedwongen en wordt opgesloten, zonder ooit voor sekswerk gekozen te hebben. Daardoor zien zij zichzelf vaak niet als een slachtoffer van mensenhandel. Dan is het moeilijk om daarmee meteen aan de slag te gaan vanuit onze hulpverlening.

Uiteraard blijven we alert voor situaties van uitbuiting of mensenhandel. We zien of vernemen nu en dan situaties waarbij een sekswerker hulp krijgt bij zijn/haar reis naar Europa, en nadien aan sekswerk doet om die schulden terug te betalen. In de meeste gevallen weten ze voor hun vertrek dat ze als sekswerker zullen werken. Wel horen we in die situaties soms dat ze worden misleid over de mogelijke inkomsten die ze in België kunnen genereren, waardoor zij veel langer dan ze aanvankelijk hadden gedacht aan sekswerk moeten doen vooraleer hun schulden afgelost zijn.

Wanneer wij vermoedens van mensenhandel of uitbuiting hebben, zullen we dat voorzichtig bespreekbaar proberen te maken. Sekswerkers ervaren hun situatie namelijk zelf niet altijd als problematisch. We vertellen dat sommige mensen gedwongen worden om sekswerk te doen of veel van hun inkomsten moeten afdragen en dat er gespecialiseerde hulp bestaat voor dat soort situaties. Wij blijven aanklampend werken en blijven naast de sekswerkers staan; houden het contact warm, om er te kunnen zijn wanneer zij klaar zijn om over mensenhandel of uitbuiting te praten.

Dan nemen we contact op met een van de centra voor slachtoffers van mensenhandel, waarmee we goed samenwerken. Wanneer de cliënt dat wil, kunnen we ook samen naar het aanmeldingsgesprek gaan. In de strijd tegen mensenhandel zijn alle actoren nodig, maar moet ook iedereen zijn eigen rol kunnen vervullen. Daarbij bestaat de rol van de medisch-sociale centra erin om sekswerkers te informeren, een vertrouwensband op te bouwen, signalen te capteren, hen bij te staan en hun sociale positie te verbeteren. In dat hele proces blijft de regie in de handen van de sekswerker. In uitzonderlijke gevallen, wanneer er een onmiddellijk risico bestaat voor de veiligheid van de cliënt, zullen we wel initiatief nemen om bijvoorbeeld de politie of het parket te informeren.

Conclusie

Als terreinorganisaties ontmoeten we veel Latijns-Amerikaanse sekswerkers. Die groep wordt gekenmerkt door een grote diversiteit. Een groot deel van hen bevindt zich op een kruispunt van verschillende kwetsbaarheden, door hun verblijfsstatuut, migratiestatus, seksuele oriëntatie, gender, sekswerk, … Dat maakt hen kwetsbaar voor misbruik, uitbuiting of mensenhandel. Om dat te detecteren en aan te pakken, moeten alle schakels in de keten (terreinorganisaties, centra voor slachtoffers van mensenhandel, politie, parket, …) hun rol kunnen vervullen. Daarbij is het onze taak om onvoorwaardelijk en zonder te oordelen naast de sekswerkers te blijven staan, de situatie bespreekbaar te maken en er voor hen te zijn als zij klaar zijn om stappen te zetten.

Meer informatie over onze organisaties op onze websites:

www.alias.brussels
www.boysproject.be
www.espacep.be
www.violett.be